

AİLE EĞİTİM PROGRAMLARI

Aile eğitim programları;

- ▶ Anne-babaların çocuklarıyla birlikte iyi bir yaşam sürdürmeleri için daha bilgili, ilgili, sorumluluk sahibi, mutlu, sağlıklı aileler olabilmeleri için bilgi vermeyi,
- ▶ Gerekli becerileri kazanmaları için yol göstermeyi, rehberlik etmeyi içeren, çeşitli konularda hazırlanmış eğitim programlarıdır. Kullanılan yöntem, konular ve içerikleri, süresi amaca ve hedef kitlenin özelliklerine göre değişebilir. Ancak temel amaç; **aile yaşamını iyileştirmek ve ailelerin çocuklarıyla birlikte daha mutlu, sağlıklı aileler olmaları**dır.

Öncelikli hedef; sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan olumsuz koşullarda yaşayan ailelere ulaşmaktır.

Aile Eğitiminin Planlanması

Programın etkili olabilmesi açısından, geliştirme ve uygulama sürecinin planlanması önemlidir. Bu süreçteki aşamalar:

- ❖ Hedef grubu belirleme
- ❖ Hedef grupta yer alan anne-babaların eğitim ihtiyaçlarını belirleme
- ❖ Eğitim programı sonucunda ulaşılacak hedefleri belirleme
- ❖ Belirlenen hedeflere uygun öğrenme yöntemlerini geliştirme
- ❖ Eğitim programını yapılandırma
- ❖ Eğitim programını uygulama
- ❖ Uygulanan programın sonuçlarını değerlendirme

Hedef Grubu Belirleme

Aile eğitim programlarının çoğu hedef kitlenin detaylı olarak araştırılmasına zaman ayrılmamasından dolayı başarısızlıkla sonuçlanır.

Bir anne-baba eğitim programı geliştirmenin ilk adımı programın hangi gruba yönelik olarak hazırlanacağına karar vermedir.

- Okul öncesi dönemde çocuğu olan anne-babalar
- Özel eğitime muhtaç çocukların anne - babaları
- Okul çağında çocuğu olan anne-babalar
  - Boşanmış/ayrı yaşayan anne-babalar
  - Anne-baba adayları
  - Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babalar
  - İhmal/istismar edilmiş çocukların anne-babaları
- Kronik hastalığı/davranış problemi olan çocuğa sahip anne-babalar
  - Sadece anneler/babalar

Hedef Grupta Yer Alan Anne-Babaların Eğitim İhtiyaçlarını Belirleme

Eğitim programları anne-babaların ihtiyaçlarına göre düzenlendiğinde katılımları ve ilgileri daha kolay sağlanabileceğinden, daha çok faydalı olacaktır. Bu amaçla;

İlgi Alanları Listesi

- İlk oturumda grup içinde tartışılmasını istedikleri konu başlıklarını listelemelerini isteme
- Eğitimci tarafından geliştirilen İhtiyaç Belirleme Formu' nu uygulama

Genel Sorular

- Anne-babalara aile yaşamları/çocukların yetiştirilmesi ile ilgili sorular sorma
«Son zamanlarda çocuğunuzla yaşadığınız, sizi üzen bir olay ya da sorun var mı?»
- Doğrudan hangi konuları tartışmalarının onlar için daha yararlı olacağını belirtmelerini isteme

Anne-Baba-Çocuk Etkileşimini İzleme

- Ev ziyaretleri ile aile ortamını, anne-baba-çocuk etkileşimini veya problem davranışları gözleme

Bireysel Görüşme

-Anne-babalarla bireysel görüşmeler yaparak programa katılma nedenleri, beklentileri hakkında bilgi edinme.

Çeşitli Ölçme Araçları

-Anketler, çocuğun ve ebeveynlerin davranışları, ilişkileri, uyumları, bilgi düzeyleri vb değerlendirmeye yönelik çeşitli ölçme araçlarının (skala, tarama listesi, envanter vb) uygulanması

Eğitim Programı Sonucunda Ulaşılacak Hedefleri Belirleme

Eğitim programı geliştirmeden önce ulaşılacak hedefleri ve programda yer alacak konuları belirlemek gerekir.

Hedefler; eğitim alacak kişilerde bulunması uygun görülen ve eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özelliklerdir.

Hedeflerin belirlenmesi:

- Konuların belirlenmesinde
- ğrenim yaşantılarının seçilmesinde
- Öğretimin değerlendirilmesinde eğitimciye rehber olur.

Hedefler;

Dikey hedefler → uzak ve genel hedefler,

Yatay hedefler → bilişsel, duyuşsal ve devinişsel (psiko-motor) hedefler olabilir.

Anne- babalara yönelik eğitim programlarının uygulanması sonucunda ulaşılacak 3 değişim alanı bulunmaktadır:

Bilgi: Anne-babalara çocukların farklı yaşlardaki gelişimsel özellikleri hakkında bilgi vermek

*Beklentilerin gerçekçi olması

*Normal ve normal dışı davranışların ayırt edilebilmesi/uygun tepkilerin verilmesi

*Yeterlilik ve yetersizliklerin farkına varılması

Beceri: Anne-babalara iletişim, çatışma, problem çözme vb. becerilerin kazandırılması

*Bilgilerin uygulanması ve tekrar edilmesi

Tutum: Anne-babaların ebeveynlikle ilgili bilgileri, düşünceleri ve inançlarını olumlu davranışlara dönüştürerek, sürekliliğini sağlamak

*Anne-babaların tutumlarını değerlendirmeleri

*Aile uyumunu bozan, çatışma yaratan düşüncelerini fark etmeleri ve değiştirmelerine yardımcı olmak

Eğitmenlerin öğrenme hedeflerini formüle ederken řu soruları dikkate alması gerekir:

- Hedef kitlenin neleri bilmesini istiyorsunuz?
- Hedef kitlenin kazanması istenen önemli fikir/perspektifler nelerdir?
- Tutum, değer ve hisleri açısından, hedef kitlenin neyi önemseydiği konusunda görmek istediğiniz değişiklikler nelerdir?
- Hedef kitlenin geliştirmesi veya yeniden düşünmesini istediğiniz tutum ve değerler nelerdir?
- Sunulan materyal ile ne tür etkin deneyimler edinmelerini bekliyorsunuz?
- Hedef kitlede ne tür davranış değişikliği bekliyorsunuz?
- Hedef kitlenin hangi önemli bilgiyi kazanmasını istiyorsunuz?

Hedeflerin belirlenmesinde;

- ❑ Hedefler anlatılacak konu ve genel hedeflerle ilgili ve belirgin olmalıdır.

«Anne-babalara etkili disiplin yöntemlerini öğretmekle ilgili bir eğitim programında hedef; ebeveynlerin fiziksel ceza ile ilgili tutumlarını incelemeleri, fiziksel ceza kullanmanın ebeveyn-çocuk ilişkilerinde kısa ve uzun vadede yaratacağı etkileri anlamaları olabilir»

- ❑ Hedefler programa katılan bireylerin büyük çoğunluğunun başarabileceği bir düzeyde olmalıdır.

-Eğitim düzeyleri

-Bilişsel kapasiteleri

- ❑ Genel olmamalı, alt hedeflere ayrılmalıdır.
- ❑ Hedefte ifade edilen istendik davranışlar gözlenebilir ve ölçülebilir olmalıdır .
- ❑ Oturumlar için belirlenen sürede gerçekleştirilebilir olmalıdır.
- ❑ Gerçekçi ve ulaşılabilir olmalıdır.

Belirlenen Hedeflere Uygun Öğrenme Yöntemlerini Geliştirme

Belirlediğim hedeflere nasıl ulaşacağım?

Neleri, nasıl öğreteceğim?

Eğitim programlarında bilgi, beceri ve tutum değişikliğinin her biri için farklı yöntemler uygulanabilir.

*Katılımcıların bilgi düzeylerini arttırmak için; kitap, broşür, dergi, vb. yazılı materyalleri okuma, anlatma, tartışma, soru-cevap yöntemleri,

*Beceri kazandırmak için; demonstrasyon, model olma, örnek olay vb yöntemler,

Anne-babaların tutum ve inançlarında değişiklik yaratmak için; kayıt tutma, inançların sorgulanması, rol oynama, bir inanca sahip olmanın olumlu ve olumsuz yönlerini araştırma vb yöntemler uygulanabilir.

- Liderlerin uzmanlık alanı,
- Materyallerin varlığı ve uygunluğu,
- Katılımcıların öğrenim düzeyi
- Konunun içeriği
- Grubun büyüklüğü
- Fiziksel ve zaman olanakları

Yazılı, görsel-işitsel ve yaşantısal yöntemlerin bir arada kullanılarak çeşitliliğin sağlanması, öğrenmenin daha kolay ve kalıcı olmasını sağlar.

Eğitim Programını Yapılandırma

Programın yapılandırılması :

- *Grubun nasıl oluşturulacağı
- *Zamanın nasıl planlanacağı
- *Nasıl bir liderlik sergileneceği ile ilgilidir

Ön görüşme :

Programın duyurulması (afiş, ilan, telefon iletileri, broşür)

Ön görüşmeler (amaç, kapsam , süre, katılım , kurallar, sorumluluklar)

Grubun yapısı :

Yaş , öğrenim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey,

Çocukların yaş grubu, problem durumu, engel türü,

Ailelerin problem durumu,

Katılımcı sayısı

Anne-babaların birlikte katılımı

Zamanlama:

Katılımın sürekliliği ve babaların da katılımı açısından toplantıların günü, saati konusunda uygun ortak zamanın belirlenmesi önem taşır .

Oturumların sayısı ve sıklığı:

Grubun ihtiyaçları

Programın içeriği göz önünde bulundurulmalıdır .

*1 -2 saatlik süre (katılımcıların her birinin kendini ifade edebilmesine yetecek kadar)

*6-8 oturum (katılımcıların tüm oturumlara katılımı)

*Ortalama haftada 1 (verilen ev çalışmalarını yapabilecekleri, verilen bilgileri unutmayacakları sıklıkta)

Liderlik: Lider;

*Anne-babaların kendini ifade etmesi, deneyimlerini paylaşmasına fırsat vermeli,

*Yargılayıcı, eleştirici bir tutum sergilememeli,

*Örnek davranışı sergileyerek model olmalı,

*Görsel, işitsel materyaller kullanabilmeli,

*Sözel olmayan davranışları gözlemleyerek değerlendirmeli

*İlgiyi canlı tutabilmelidir.

Belirlenen hedeflere ulaşabilmek için bazı **düzenlemeler** yapmak gerekir.

► ***Eğitim öncesinde;***

Program ile ilgili olarak;

eğitim konusunun isimlendirilmesi

Programın duyurulması

Eğitim Programını Uygulama

Bir eğitim programının başarısı programın uygulama sürecinin nasıl yürütüldüğü ile ilişkilidir.

- ❖ Eğitim ortamı anne-babaların birbirlerini görebilecekleri şekilde düzenlenmeli,
- ❖ Eğitimci katılımcılarla aynı seviyede oturmalı, göz kontağı kurmalı,
- ❖ Mekan yeterli büyüklükte olup, ısı, ışık, havalandırma yeterli olmalıdır.

İlk oturumda;

- Eğitimci kendini tanıtmalı, grup üyelerinin birbirlerini tanımalarına fırsat vermeli,
- Katılımcılar programa katılmakla ilgili duygu-düşüncelerini paylaşabilirler, soru sorabilirler.
- Programın amacı, içeriği , kullanılacak yöntemler, kurallar hakkında bilgi verilmeli, (kurallar birlikte oluşturulabilir)
Katılımcılar için bu bilgileri içeren ve ev ödevlerine ilişkin formları, yazılı dokümanları vb koyabilecekleri bir dosya hazırlanabilir.
- Önceden katılımcılara bir ölçme aracı uygulanmışsa sonuçlar hakkında bilgi verilmeli,
- İlk oturumun sonunda, anne-babalardan oturumla ilgili geri-bildirim alınmalıdır.

İkinci ve sonraki oturumlarda:

- Her oturumun ilk 5-10 dk sında bir önceki oturumla bağ kurulmalıdır.
- Bir önceki oturumdan bu yana programın konusuyla bağlantılı olarak yaşantılarını paylaşmaları istenebilir, verilen ev ödevleri değerlendirilebilir.
- O günkü oturumun konusu ve içeriği hakkında bilgi verilmeli, katılımcıların ilgisini çekmek ve aktif kılmak için bir giriş etkinliği yapılabilir .
- Oturumun sonunda o günkü oturumun konusu ile ilgili ev ödevi verilebilir.
- Oturumun sonunda o oturumda ele alınan konular eğitimci/katılımcılar tarafından özetlenebilir. Konuları özetleyen yazılı bir materyal dağıtılabilir.
- Katılımcıların oturumla ilgili düşünceleri alınabilir. Bir değerlendirme formu doldurmaları istenebilir.
- Bir sonraki oturumda ele alınacak konu hakkında düşünmelerini sağlamak için kısaca konu başlığından bahsedilebilir.

Aile eğitimi uygulamalarında dikkat edilecek noktalar

- ❑ Katılımcıların yetişkin oldukları unutulmamalı ve öğrenmeye ilişkin özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme sürecinde onları aktif kılacak yöntem ve stratejiler kullanılmalıdır.
- ❑ Olumlu bir eğitim atmosferi oluşturulmalıdır.
- ❑ Gruptaki bireylerin çatışmalarını engellemek için eğitimci tartışma yönteminin sorumluluğunu üstlenmelidir.
- ❑ Grup üyeleri arasında etkili bir iletişim ve etkileşim kurulmasına özen gösterilmelidir.
- ❑ Katılımcılar gelişmeye devam etmeleri konusunda teşvik edilmelidir.
- ❑ Yeni eğitim ihtiyaçlarını kendilerinin keşfetmeleri sağlanmalıdır.
- ❑ Ailelerin kendi güçlerini fark etmelerine yardımcı olunmalı, yetenekli ve güçlü yanları vurgulanarak geliştirmeleri için destek sağlanmalıdır.
- ❑ Aktarılan bilgilerin doğru olduğundan emin olunmalıdır.
- ❑ Ailelerin ilerlemelerini başarılarını takdir etmek, onlara tutulamayacak sözler vermemek, onları dinlemek, duygularını anlamaya çalışmak, ulaşılabilir olmak ve zaman ayırmak gerekir.

Uygulanan Programın Sonuçlarını Değerlendirme

Değerlendirme; katılımcıların neler öğrendiğini, öğrenme eksikliklerini, yanlışlıklarını ve bunların nedenlerini, kullanılan yöntemlerin etkililiğini belirlemede lidere yararlı bilgiler sunar. Bu sürecin etkin biçimde yürütülmesi, programın etkililik düzeyini ortaya koyarak, geliştirilmesine fırsat verir.

- Değerlendirme formu
- Son oturumda sözel değerlendirme
- Standart ölçme araçları (geçerlik-güvenirlilik)
- Programa katılmayan diğer aile bireylerinden görüş alma
- Anne-babaların, çocukların davranışlarını, etkileşimlerini doğrudan gözleme
- Programın kalıcılığını test etme

Kaynaklar

- Kılınç, F.E. 2018. Aile yaşam eğitimi. *içinde Aile Yaşam Döngüsü* (Ed.: K. Tepeli&E. Durualp). s. 131-162. Hedef Yayıncılık; Ankara.
- Ünal, F. 2018. Aile eğitimi. *içinde Aile Eğitimi ve Katılımı* (Ed.:A.B. Aksoy). s. 11-42. Hedef Yayıncılık; Ankara.